

ÇOCUK EĞİTİMİNDE

ANNE BABALARA ÖNERİLER

Okul Dönemi

Değerli Vatandaşlarım,

Almanya'daki Türk toplumunun çözüm bekleyen bir çok sorunu vardır. Çözüm bekleyen bu sorunların içinde en önemli ve öncelikli olanı eğitimidir. Bu sorunların ortaya çıkışında eğitim eksikliği ve yetersizliğinin büyük etkisi vardır. Toplumumuzun geleceği çocuklarımızın eğitimine vereceğimiz öneme bağlıdır.

Bu amaçla eğitim Ataşeliğimiz vatandaşlarımızı, eğitim konusunda bilgilendirmeye yönelik bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmayla, vatandaşlarımız Baden Württemberg Eyaleti eğitim sistemini Türkçe olarak çeşitli yönleriyle yakından tanıma imkanına kavuşmaktadır.

Çocuklarını hayata diğer bir deyişle geleceğe hazırlama sorumluluğunu taşıyan siz yurttaşlarımın bu hizmetten gereği gibi yararlanacağına inanıyorum.

Çetiner KARAHAN
Başkonsolos

Değerli Veliler,

Çocuklarımız en değerli varlığımız, geleceğimiz, umudumuzdur. Onları sağlıklı bir şekilde büyütmek ve hayata hazırlamak, en önemli görevimizdir. İyi bir geleceğin garantisi iyi bir eğitimidir. Çocuklarımızın okul başarısını yakından izlemek ve bir meslek sahibi olmalarını sağlamak her veli için haklı bir gurur ve övünç vesilesidir.

Almanya'da Türk çocuklarının kaderini değiştirecek, geleceklerini aydınlatacak, tek çıkış yolu eğitimidir.

Konunun bu öneminden dolayı Karlsruhe Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, Baden-Württemberg Eyaleti Eğitim sistemini çeşitli yönleriyle tanıtan, bir dizi broşürü hazırlayıp yayıma sokmaktadır. Böylece velilerimiz, Baden-Württemberg Eyaleti eğitim sisteminin sunduğu imkanların farkına varacak ve onlardan en iyi biçimde yararlanabileceklerdir.

“Çocuk Eğitiminde Anne Babalara Öneriler” ana başlığı altında size sunulan bu e-kitapları hazırlayan rehber öğretmenlerimizden Dr.Osman Nejat Akfırat'a teşekkür ederim. Kitaplar, herkesin kolay anlayabileceği bir dille kaleme alınmış ve her konu ayrı bir başlık altında ele alınarak, konunun bütünlük içinde kolayca kavranabilmesi sağlanmıştır.

Çocuklarımızın eğitiminden daha önemli bir işinizin olmadığını tekrar hatırlatır, bu e kitabın, bu görevinizi yerine getirmenizde önemli bir katkı sunacağını, umuyorum.

Murat ÇELEBİ
Eğitim Ataşesi

ÇOCUK EĞİTİMİNDE ANNNE BABALARA ÖNERİLER

Dr.Osman Nejat Akfırat

Gelişim hayat boyu devam eder. Bireyin genel gelişimini tamamlaması açısından en önemli dönemler 0-18 yaş arası yaşanır. 0-18 yaş arası çocuk 6 değişik süreç yaşar.

1. Doğum Öncesi Dönem
2. Bebeklik Dönemi (0-3 Yaş)
3. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş)
4. Çocukluk Dönemi (6-12 Yaş)
5. Ergenlik Dönemi (12-14 Yaş)
6. Gençlik Dönemi (14-18 Yaş)

Çocukluk (okul) Dönemi (6-12 Yaş)

ZİHİNSEL GELİŞİM

Çocuklar bu dönemde birden fazla boyut üzerinde düşünebilir, işlemleri zihinsel olarak tersine çevrilebilirler.

Zıt kavramları kazanırlar. Sayı, zaman, mekân, boyut, hacim kavramları çocuğun zihninde yer edinmeye başlar. Madde korunumu, uzunluk korunumu, nitelik değişmezliği, sayıların korunumu, alan korunumu, ağırlık korunumu, hacim korunumu kazanılır. Tersine çevrilebilirlik kazanılır.

Sıralama, sınıflandırma, karşılaştırma işlemlerinde beceri artışı görülür. Bu dönemde ben-merkezlilik kalktığı için çocuk bir olguya karşı farklı bakış açıları geliştirir. Sözel iletişimde dinleyenleri de dikkate almaya başlar. Toplumsal bakış açısı kazanarak başkalarının düşünce, istek, niyet gereksinim ve tutumlarını dikkate alır. Oyunlarda işbirliği yapar, ortak, kurallı ve amaçlı oyunlar oynarlar. Yarışma şeklinde oyunlardan hoşlanırlar. Bir sonuca ulaşmak için çözümlenmeyi nasıl kullanacaklarını öğrenirler.

AİLEYE ÖNERİLER

Çocuklar oyun yoluyla daha iyi öğrenir, öğrendiklerini daha iyi pekiştirirler. Okul öncesinde sınıf içerisinde de çocuklara oyun oynamaları için bol bol fırsat verilmelidir. Okula başlama dönemidir. Bu dönemde çocuklar oyunla eğitimden oturarak ders çalışmaya geçişte

zorlanabilirler. Bu gibi durumlarda aile ilk başta çocuğa ders çalışırken eşlik ve rehberlik edebilir. Çocuğun konsantrasyonu düşük ise ve ders çalışma esnasında sıkılıyorsa onun bir süre ders çalışıp ara ara dinlenmesi ya da farklı kısa eylemler, oyunlar oynaması için fırsat vermelidir. Çocuğun konsantrasyonu az olabilir. Aile ondan sürekli oturup ödevini bitirmesini ilk başta beklememelidir. Anne-baba ders çalışmasına eşlik eder ders çalışmayı eğlenceli bir hale getirmeye çalışırsa çocuk okula ders çalışmaya daha iyi uyum sağlar. Çocuğun çevredeki arkadaşlarıyla oyun oynamasına da fırsat verilmelidir. Ebeveynler endişe ediyor ise çocuğu oyun oynarken gözlemlemeli fakat çocukların oyununa müdahale etmemelidir.

CİNSİYET GELİŞİMİ

Çocuk kendi cinsiyetinden olan ebeveynle iletişimini güçlendirerek, kendi cinsiyetine ilişkin toplumsal rolleri kazanmaya başlar.

AİLEYE ÖNERİLER

Bu dönemde çocuğun kendi cinsinden olan ebeveynle iletişimi güçlenir. Kendi cinsinden olan ebeveyn ona yakın, anlayışlı, dinleyici davranmalıdır. Fakat karşı cinsten olan ebeveyn de çocukla iletişimini aynı seviyede devam ettirmeli eşi gibi o da çocuğa aynı yakınlık ve anlayışla yaklaşmalıdır. Çocuk gelişiminde aileye düşen en önemli görev eşler arasında çocuğa gösterilen tutum konusunda uzlaşma içinde olmaları, bu konuda yaşadıkları problemi çocuğa aksettirmemeleri, çelişkili davranmamalarıdır. Aksi takdirde çocuk da onlara karşı nasıl davranacağını bilemeyebilir, anne-baba'dan biri ile iletişimi olumsuzlaşabilir. Yani anne çok hoşgörülü baba mesafeli olursa çocuk anneye daha yakın olur. Babayla kurması gereken yakınlık engellenmiş olur.

BEDENSEL GELİŞİM

El-göz koordinasyonunda genelden özele bir ilerleme kaydedilir. Yani çocuk parmak kaslarını doğru kullanmayı öğrenmiştir ve artık yaptığı ürünleri oluştururken onların estetik oluşuna onları daha koordineli yapmaya özen gösterir. Örneğin; yazı yazmayı öğrenir ve güzel yazmaya yönelir.

Artık büyük kas gelişimini destekleyici pek çok oyuna katılır, değişik beden hareketleri yapmaya başlar(köprü yapma, amuda kalkma gibi). Dans, bale, dramatizasyon konusunda da estetik ve koordinelidir.

AİLEYE ÖNERİLER

Aile bu dönemde çocuklara ev işi, temizlik, basit yemek yapımı, çamaşır toplama, giysilerini katlama gibi küçük sorumluluklar vererek onların bedensel gelişimine katkıda bulunabilir. Ayrıca onunla dans edebilir, yüzme, futbol, bale gibi etkinliklere katılmasını sağlayabilir. Bunlar da çocuğun bedensel gelişimine büyük ölçüde katkıda bulunur.

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM

Bu dönem çocuklarında üretmek ve yaptığı işlerde başarılı olmak isteği vardır. Çocuklar soyut kavramları kazanıp güdülendikçe güven artışı, çalışma ve başarılı olma isteği duyarlar. Aşağılık duygusu bu dönemde çocuklarda görülebilir. Çalışkanlık isteği de özellikle ilkokulun ilk yıllarında yoğun bir biçimde görülebilir. Çocuklara göre bu dönemde eğlenceli bir başarı yarışı vardır.

AİLEYE ÖNERİLER

Aile bu dönemde özellikle çocukların okulu sevmesi açısından çocuğu ödüllendirmek yerine okul başarılarını ve sevgisini içselleştirmesi sağlanmalıdır. Bu ödüllendirme ile ilgili ona sözlü olarak da memnuniyetinizi ve takdirinizi belirtmek daha önemlidir. Örneğin;”davranışlarını çok beğeniyorum, seni böyle gördükçe çok mutlu oluyorum, bu çalışmanı çok beğendim şeklinde” sözel ifadeler çocuğun kendine güveninin artmasını sağlar. Okul konusu çocuklar için bu dönemde çok önemlidir. Okuma-yazma yeteneği kazanılır. Bu dönemde unutulmaması gereken şey çocukların her zaman bireysel farklılıklara sahip olduğudur. Örneğin; Mine okuma-yazma yeteneğini 9 ayda kazanır, Ayşe 12 ayda kazanır. Bu Mine’nin başarısız bir çocuk olduğunu göstermez. Mine’nin gelişimsel bir özelliğidir bu konuda çocukların üzerine gidilmemelidir. Çocukların bu tür konularda karşılaştırılması çocuğu daha çok başarısızlığa iter. Çocuğun özgüveni azalır ve çocuk aşağılık duygusuna kapılıp, yaşıtlarından çok geride olduğunu hisseder. Çocuğun başarıları takdir edilmeli, yetersiz olduğu durumlarda ise ailesi tarafından tekrar denemesi, öğrenmesi, daha çok çalışması için teşvik edilmelidir.

Grundschule döneminde velilerin, okuldaki öğretmenle çok sıkı bir işbirliğinde olması gerekir. Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin olarak okul başarısını artıran faktörler üzerinde yapılan araştırmalar, okul başarısı üzerinde okul-aile dayanışmasının önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aile içi uyumun, ailenin destekleyici yaklaşımının ve ailenin okul etkinliklerine katılmasındaki çeşitliliğin, okul başarısı üzerinde önemli etkileri vardır.

Okulda kazandırılan davranışların, evde anne-babalar tarafından da desteklenmediği sürece okul eğitiminde başarıya ulaşmak mümkün değildir. Okul ve aile iki farklı toplumsal kurumdur ve farklı beklentiler etrafında şekillenmişlerdir. Bu iki farklı kurumun çocukların eğitimleri konusunda çıkar birliğine getirilmesi gereklidir. Sorun özellikle okul eğitiminin başlangıcı olan ilköğretim birinci sınıflar için çok daha önemlidir; çünkü en temel çalışma ve öğrenme becerileri bu yılda oluşturulmaktadır.

Öğrenci karneleri, öğrencilerin okul başarıları hakkında velileri bilgilendirmenin geleneksel yoludur. Ancak, bu karneler velilerde yanlış yorumlara neden olabilecek bir çok eksik bilgiyle doludur. Sadece her bir ders hakkında, 1, 2, 3 gibi sembolik değerlerle yapılan notlandırma, öğrencilerin ilgileri, gelişimleri, tutumları ve performansları konusunda çok sınırlı bilgi vermektedir. Bu yüzden aileler çocuklarını karneyle değerlendirmemeli; onların okul ve öğretmenleriyle sürekli iletişim içinde olmalıdırlar.

AHLAK GELİŞİMİ

Geleneksel (örf, adet, töre vs) ve ulusal değerlerin önemini anlamaya başlar. Soyut kavramları daha iyi anlar ama hala onların üzerinde yeterli şekilde düşünüp işlem yapamaz. Güven, bağlılık, saygı ve iyilik gibi karşılıklı ilişkilerini sürdürülmek ister. İyi davranışları destekleyen kurallara uymaya önem verir. Örneğin; yere çöp atmama gibi. Soyut kavramları daha iyi kavradığı için kendisini karşısındaki insanla özdeşleştirme özelliğini kazanır. Örneğin; bir arkadaşı ile kavga ettiyse kendisi onun yerinde olsaydı ne hissedeceğini düşünür.

AİLEYE ÖNERİLER

Bu dönemde çocuk çevresindeki kendisinden yaşça büyük insanların davranışlarını model alır. Aile de çocuğun gelenek ve ulusal değerlerin önemini anlaması açısından önemlidir. Örneğin; aile çocuğu 23 Nisan'da bir kutlamaya götürür ise çocuk bu günün önemini daha iyi anlar. Ya da bir düğün davetinde toplumumuzca bu tür törenlerin nasıl yapıldığını ve ne kadar önemli olduğunu fark eder. Aile bireyleri özellikle ebeveynler çocuğa davranışlarıyla örnek olmalıdır. Örneğin; aile çevresinin düzenine örnek gösterir ise çocuk bu davranışı örnek alır. Ya da anne-baba üzerine düşen sorumlulukları titiz bir biçimde yerine getirirse çocuk da anne-babayı örnek aldığı için sorumluluk sahibi olmaya eğilimli olur. O da sorumluluklarını özenle yerine getirmeye başlar. Aile çocuğu empati kurmaya yönlendirmelidir. Örneğin; bir arkadaşı ile tartıştı ise "Onun yerinde sen olsan nasıl hissederdin, arkadaşının ve senin memnuniyetini sağlayacak,

ikinizin de üzülmelerini engelleyecek bir çözüm ne olabilir?" şeklinde çocuğu yönlendirirse çocuk da zamanla karşısındaki insanlarla kendisini özdeşleştirerek empati kurma yeteneğini kazanır.

DİL GELİŞİMİ

Çocuk bu dönemde pek çok öge içeren, karmaşık cümleler kurar. Beğenisini, memnuniyetsizliğini, duygularını çok açık bir şekilde yalın bir dille ifade edebilir. Bu dönemde çocuk yüksek sesli konuşabilir, bu heyecan ve duygu yoğunluğuna, kızgınlığa bağlı olabilir. Çocuk çok mısralı şiirleri öğrenebilir, hikayeler oluşturabilir, şarkılar öğrenir.

AİLEYE ÖNERİLER

Bu dönemde aile çocukla konuşmalı, kendisini dilsel olarak ve onun konuşmasını geliştirici etkinliklere, gruplara katılmasına fırsat vermelidir.

Bu dönemde çocuklar duygu yoğunluğu, heyecan, sinirsel sebeplerden dolayı yüksek sesli konuşabilir. Bu tehlikeli bir durum değildir ama hem çocuğun konuşmalarının anlaşılması açısından hem de görgü kuralları açısından uygun değildir. Aile çocuğu bu konuda nazıkçe uyarmalı, kendisi de çocukla konuşurken mümkün olduğunca sesini yükseltmemeli, sabit bir sesle konuşmalıdır.

Almanya'daki Türk çocuklarının anadili öğretiminden vazgeçilerek tamamen buldukları ülkenin diline dayalı bir şekilde öğrenim görmeleri, öğrendikleri/edindikleri ikinci dil olan Almancanın gelişmesine önemli bir katkı sağlamayacağı gibi, onların uzun vadede bu dili ikinci dil olarak yeterli düzeyde edinmelerini de engelleyeceğinden her iki dili de eksik kullanmalarına neden olacaktır. Oysa anadilini kullanabilen çocuklar ikinci dili daha kolay öğrenebilir. Kaldı ki "anadili insanın psikolojik ve zihinsel gelişiminin temelidir ve anadilini yasının gereğine göre öğrenememiş kişiler ikinci dil edinimi gibi düşünsel gelişim açısından da hayatları boyunca sorunlu kişiler olacaklardır".

Bu dönemde okuma alışkanlığı kazandırılması da çocukların dil gelişimine katkı sağlayacaktır. Öncelikle ana babanın model olarak kitap okuması, kitap okuma alışkanlığını destekleyecektir. Çocukların iki dilde de kitap okuması desteklenmelidir. Özellikle çocukların Alman okullarındaki Türkçe derslerine katılması sağlıklı dil gelişimini de destekleyecektir.

Okuma alışkanlığı, küçük yaşlarda edinilmesi gereken bir özeliştir. Anne baba olarak çocuğun hayatının her döneminde model olunması gerektiği unutulmamalıdır. Ailenin kitap okumadığı bir evde çocuğun da böyle bir alışkanlığı edinmesi beklenemez.

Çocuğu, küçük yaştan itibaren renkli ve dikkatini çekebiyen kitaplarla tanıştırmalı ve mümkünse okuyacağı kitabı kendisinin seçmesine izin verilmelidir. Alışkanlığı geliştirebilmek

için uyumadan önce kitap okumasına zaman ayırması sağlanmalıdır. Mümkünse bu ortak kitap okuma saati haline getirilmelidir.

MESLEKİ GELİŞİM

Bu dönem 4-5 yaş gibi okul öncesi bir dönemden başlayarak 10 yaşına kadar devam eden çocukluk dönemi olup, ilköğretimin ilk kademesine denk gelmektedir. Bu dönem aynı zamanda çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden gelişim dönemidir. Bu dönem çocuğa verilen eğitimin genel amacı matematik, okuma yazma gibi temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Eğitimin bu döneminin mesleğe hazırlama gibi bir amacı yoktur ama bu dönemde çocuğun kendini ve meslekleri tanıma için çeşitli öğrenim ortamları düzenlidir. Bu döneme 'Hayal Dönemi' denilmektedir. Bu yaştaki çocuklardan beklenen mesleki davranışlar şunlardır:

- Gelecekte bir meslek sahibi olacağı fikrini kazanmış olmak
- Meslek sahibi bir yetişkinle veya bir hikaye, film kahramanı ile özdeşim kurarak beğendiği kişinin mesleğini benimsemek ve bunu oyunlarında canlandırmak
- Bütün mesleklere karşı olumlu bir tutum geliştirmek, her mesleği topluma yararlı bir faaliyet olarak görmek

Bu dönemdeki çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren açık ve belirgin bir meslek tercihini ifade edebilir. Ancak daha çok hoşlandıkları mesleklere girmek isterler. Bir faaliyeti de ondan hoşlandıkları için yaparlar. Çocuklar bu dönemde anne babalarının ve diğer yetişkinlerin yapıp ettiklerini hakkındaki fikirler ile mesleklerle ilgili bazı kavramlar edinirler. **Henüz yetenek ve ilgilerinin farkında değildirler. Bu dönemdeki çocuklarda yine zaman kavramını henüz tam olarak gelişmemiştir.** Çocuk gelecekte girmeyi hayal ettiği mesleğe nasıl gireceğini, bunun için neler yapması gerektiğini bilmez ve faaliyetlerini bu hedefe göre planlamayı düşünmez. Dolayısıyla çocuklukta ifade edilen meslekler gerçekçi değildir. Yine çocuklar toplumsal saygınlık faktörünü pek dikkate almazlar. Çok küçük yaşlarda şoförlük itfaiyecilik astronotluk gibi birbirleri ile tutarlı olmayan meslek tercihlerini ard arda ifade edebilirler. Çocukların giderek artan toplumsal uyarıcılar karşısında mesleklere karşı saf ve ön yargısız tutuma bozulmaktadır.

Ailelere Öneriler

1. Çocuğa toplumda herkesin çalıştığını ve bir meslek sahibi olduğunu belirterek gelecekte kendisinin de bir meslek seçmesi gerektiği anlatılmalı çalışmaya karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardımcı olunmalıdır. (Çocuğunuza gelecekte bir meslek seçmesi gerektiğini

hatırlatmak, onun okulda geçirdiği yaşantıları daha anlamlı bir şekilde bütünleştirme yetenekleri ve ilgilerini daha dikkatli bir şekilde inceleme gereği hissetmesini sağlayacaktır.)

2. Çocuğuna iş dünyasını tanıtmalı, ona toplumda çok fazla sayıda mesleğin olduğunu açıklamalısınız kendi mesleğinizden yada yakın çevredeki kişilerin mesleğinden başlayarak insanların ne tür faaliyetler yaptıkları hakkında onunla konuşabilirsiniz. Bunu yaparken her meslek için ne tür beceriler gerektiğini onunla tartışabilirsiniz. Yine çocuğunuza gördüğü faaliyetleri yapmakla ilgili neler hissettiğini sorarak ilgilerini keşfetmesine yardımcı olabilirsiniz. Bu etkinlikleri çocuğunuzla birlikte televizyon seyrederken, seyahat ederken, birlikte oyun oynarken yapabilir, film, kitap gibi kaynaklardan yararlanabilirsiniz.

3. Çocuğunuza bir meslek için gereken becerilerle, okulundaki okuma, yazma ve matematik gibi beceriler arasındaki bağlantıyı anlamasına yardımcı olmak için günlük yaşamdan örnekler verebilirsiniz örneğin matematik-muhasebecilik, Türkçe dersi- yazarlık gibi.

4. Çocuğunuzun mesleklere karşı cinsiyet kalıp yargı geliştirmesini önlemeye çalışmalısınız. Bazı meslekleri kadınlara bazı meslekleri erkeklere özgü sayarak farkında olarak yada olmadan evde yada diğer ortamlarda sergilediğiniz davranışlarınız çocuğunuzun mesleklere bakış açısını etkileyebilir. Bu tür davranışlarınıza daha fazla dikkat edebilir, bir mesleğin her iki cinsten bireyler tarafından gerçekleştirilebileceğini örnekler vererek açıklayabilirsiniz.

5. Çocuğunuzun mesleklere karşı olumlu bir tutum geliştirmesini sağlayabilirsiniz. Anne baba olarak size düşen görev çocuğunuzun mesleklere karşı tarafsız ve olumlu bir tutum geliştirmelerini desteklemek olmalıdır. (Çocuğunuzun bulunduğu ortamda başkalarıyla yada çocuğunuzla konuşurken bazı mesleklerden övgü dolu, bazılarında ise küçümseyici bir söz etmeniz durumunda, çocuğunuzda büyük bir olasılıkla bir tutumu benimseyecektir) Sırası geldikçe her bir meslek üyesinin toplumda insanların iyiliği için bir şeyler yaptığını değerlendirseniz çocuğunuzun doğasında var olan, her mesleğe karşı olumlu tutum daha da geliştirecektir.

6. Çocuğunuza çalışma hayatı için gerekli olan bazı tutumları erken yaşta kazandırabilirsiniz. Örneğin zevki ertelemeyebilme belli bir işi bitirebilme için zamanı ve enerjiyi ayarlayabilmeyi öğretebilirsiniz. Bunun için oyuna ve derse ayrılan zamanı planlamasına derslere günü gününe hazırlanarak bir iç disiplin geliştirmesine yardımcı olabilirsiniz. Onun kendisiyle ilgili kararlar alma becerisini geliştirebilir, ona bir karar alırken kararın ne kadar çok bilgiye dayanırsa o kadar sağlıklı olacağını açıklayabilirsiniz. Yine çocuğunuza zamanında bir yerde olma, bir işi başarılı bir şekilde yapma, yönergeleri izleyebilme ve istenileni yapma gibi iş yaşamı için gerekli bazı tutumları öğrenebilirsiniz.